

Nr 232.

Av herr **Lübeck m. fl.**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående inrättande av en professur i statistik och folkhushållslära vid tekniska högskolan.

Teknikens betydelse för folkhushållet befinner sig sedan länge i så gott som oavbruten stegring. Allt flera områden av folkhushållet, särskilt i fråga om produktionen, taga de tekniska vetenskaperna och deras praktiska erfarenheter i användning. De anspråk, som sålunda ställas på tekniken, ökas alltjämt. Tekniken strävar också utan uppehåll att tillmötesgå dessa krav och har därvid allt större framgång ju bättre kunskap den förvärvar om folkhushållets verksamhet och allmänna uppgifter.

Betydelsen för den tekniska utbildningen och verksamheten av kunskap om folkhushållet och vad därmed sammanhör har länge flerstädes, särskilt i utlandet, beaktats och medfört, att undervisningen i detta ämne kommit att intaga en allt ansenligare plats i det tekniska undervisningsväsendet.

I Sveriges tekniska utbildningsväsen intaga icke dessa ämnen, vare sig i utbildningens högre eller dess lägre stadier, en plats motsvarande den, som kommit dem till del i många stater i utlandet med utvecklade teoretisk och praktisk teknik. De för den praktiska verksamheten så värdefulla och numera väl oundgängliga kunskapselement, som statistik och folkhushållslära innehålla, ingå ännu icke i Sverige i tillnärmelsevis tillräcklig grad, vare sig i den teoretiska eller praktiska utbildningen, särskilt med tanke på dem, vilka äro kallade att förr eller senare intaga mera ledande platser inom industrien eller i andra näringar, såsom jordbruk och skogsskötsel.

Då frågan om ordnandet av den högre tekniska undervisningen i riket senast var föremål för officiell utredning, uttalade den för ändamålet till-

satta kommittén i sitt år 1908 avgivna betänkande, att »från flera håll har med skärpa framhållits nödvändigheten av att högskoleeleverna i vidsträcktare mån än genom den korta frivilliga kurs i nationalekonomi och näringslagstiftning, som för närvarande föredrages, skulle erhålla undervisning i merkantila, juridiska, administrativa, och sociala ämnen. Bortsett från den uppenbara praktiska betydelsen av dylika kunskaper, skulle de jämväl hava värde för den mera formella utbildning, som teknikerna ofta sakna, och vilken är en väsentlig förutsättning för deras användning i allmänna värv». Kommittén uttalade som sin bestämde mening, att undervisningen vid högskolan, i likhet med vad förhållandet vore vid flertalet utländska högskolor, borde fullständigas med icke allt för kortfattade kurser i dylika ämnen, men har vid den följande omorganisationen av den högre tekniska undervisningen i riket denna mening icke fått göra sig så gällande som önskligt vore. En större uppmärksamhet ägnas visserligen numera åt några av ifrågavarande ämnen, bl. a. genom undervisning i den så betydelsefulla industriella ekonomien och framför allt genom att söka låta denna ekonomis grundsatser inmängas även i den rent fackliga undervisningen. Huru erkännansvärda dessa strävanden än äro, torde de dock icke längre kunna anses tillfredsställa de kunskapsfordringar i ifrågavarande hänseende, som numera krävas, särskilt av den tekniker, som har att fullgöra mera maktpåliggande uppgifter i produktionens och folkhushållets tjänst. Dessa kunskaper böra så tidigt som möjligt grundläggas, och synes detta i Sverige likasom i utlandet såvitt möjligt böra ske under de år, som efter erhallen allmän kunskapsutbildning ägnas den grundläggande tekniska utbildningen.

Det skulle kunna göras gällande, att de för teknikerns verksamhet numera oundgängliga insikterna i allmänna ekonomiska och sociala ämnen lika väl kunna inhämtas, sedan den rent tekniska utbildningen vid högskolan avslutats, och att de anspråk på större allmän mögnad, som i mera än ett hänseende kunna ställas för ett bättre tillgodogörande av studier om nämnda ämnen lättare skulle kunna fyllas genom ett framskjutande av ifrågavarande studier till tiden efter den tekniska högskoleutbildningen. Vilket erkännande man än kan vilja tillerkänna den större allmänna mögnadens betydelse för studier i ekonomiska och sociala frågor, så får dock icke förbises, att sådana studier likväl med framgång kunna bedrivas och på andra håll även bedrivas samtidigt med de rent tekniska studierna. Denna samtidighet i tekniska, ekonomiska och sociala studier är nog även alldeles oundgänglig, om någon säkerhet skall finnas för att Sveriges tek-

niker verkligen komma att erhålla den så välbehöfliga ekonomiska och sociala kunskapsutrustningen. Erfarenheten visar allt för väl, att sedan teknikern gått ut i den praktiska verksamheten, tid eller tillfälle nästan aldrig gives till förvärvande av de insikter om statistikens och folkhushållslärens viktigaste satsar, vilka äro nödvändiga som underlag för vidare självständig studie- och tankeverksamhet på ifrågavarande områden.

Anspråken på ökat utrymme för undervisning i statistik och folkhushållslära i den högre tekniska utbildningen kunna vidare med ett visst fog mötas med hänvisning till att den tekniska undervisningen redan upptager så stor del av den för undervisningen i dess helhet tillgängliga tiden, att mera tid icke kan ställas till förfogande för undervisning i icke-tekniska ämnen. Den tekniska undervisningen kan genom minskning i undervisningstiden tänkas lida sådant intrång, att därav allvarligt men skall kunna uppstå för den vetenskapligt tekniska utbildningen. Emellertid torde det icke få anses uteslutet, att i den nuvarande undervisningsplanen för tekniska högskolan göra sådana förändringar i den för rent teknisk undervisning anslagna tiden, att den tid, som behöves för statistikens och folkhushållslärens nöjaktiga tillgodoseende, må kunna erhållas utan något svårartat intrång på den rent tekniska utbildningen. Härom bör en kommande utredning utan svårighet kunna lämna tillfredsställande besked.

Den utbildning i statistikens och folkhushållslärens huvudelementer, som sålunda i samband med den tekniska högskoleundervisningen skulle vinnas, bör sjölvfallet grundas på samtidens förnämsta vetenskap, varom särskilt må erinras i fråga om statistiken. Statistikens på sannolikhetsräkningen vilande vetenskap är numera grundläggande för människans vetande, särskilt om det ekonomiska och sociala livet, och är dessutom genom sin allmänna teori av synnerlig betydelse för teknikerns såväl teoretiska som praktiska verksamhet.

För erhållande av allmän teoretisk utbildning i statistik och folkhushållslära under studierna vid tekniska högskolan torde behövas en till två föreläsningstimmar i veckan jämte övningar under hela utbildningstiden med undantag för vårterminen i tredje och höstterminen i fjärde årskursen, vilka äro mycket strängt upptagna för nuvarande studieändamål. Föreläsningarna böra tydligen ägna särskild uppmärksamhet åt vad som kan anses vara av betydelse för ingenjörernas kommande praktiska verksamhet, vilket bör kunna ske utan att offra något av det vetenskapliga i innehållet.

I korthet må här antydvas, vad undervisningen ungefärligen skulle avse.

Under första årskursen torde böra behandlas folkhushållets uppkomst, industrialismen och kapitalismen, varunder uppmärksamhet ägnas folkhushållslärens teoretiska grundbegrepp, allteftersom de möta under framställningen. Under andra årskursens hösttermin skulle framställas statistikens allmänna teori. Dess grundläggande betydelse för allt ekonomiskt och socialt vetande kunde göra dess framställande redan under höstterminen i första årskursen önskligt, men de större anspråk, den ställer på den studerandes utveckling, gör begynnelsestudiet i statistik framflyttande till andra årskursen lämpligt, så mycket mera som den studerande i första årskursen förvärvar viss insikt om det för den statistiska vetenskapen så betydelsefulla matematiska funktionsbegreppet. Under vårterminen i andra årskursen kunde avhandlas befolkningsstatistiken, med särskild uppmärksamhet riktad på befolkningens fördelning efter yrken och med hänsyn till produktion och konsumtion. Under höstterminen i tredje årskursen skulle behandlas industriens, handelns, sjöfartens och transportväsendets statistik och ekonomi, medan föreläsningarna under fjärde årskursens sista termin skulle omfatta bank- och försäkringsväsen samt finansväsen. Den tekniska produktionens förhållande till bank- och till såväl det sociala som det privata försäkringsväsendet belyses något, och i föreläsningarna om finansväsendet kan plats beredas även för en kortfattad framställning av den tekniska produktionens förhållande till statens och kommunens finanser och produktionens uppgifter för ett sunt finansväsens bestånd och utveckling.

Den här i grundlinjer angivna undervisningen synes böra meddelas vid tekniska högskolan av en professor i statistik och folkhushållslära. Även om, med den utveckling och omfattning nämnda vetenskaper numera vunnit, svårigheter kunna möta för samlandet av undervisningen i båda dessa vetenskaper hos en person, så torde de icke vara oöverkomliga, då modärnt utbildade statistiska vetenskapsmän vanligen äga vetenskaplig utbildning även i folkhushållslära. Att vid tekniska högskolan få anställd en dylik vetenskapsman bör bliva till gagn även därigenom, att denne vetenskapsman får anledning att ägna synnerlig uppmärksamhet särskilt åt den svenska industriens statistik och ekonomi samt att genom vetenskaplig verksamhet bidra till spridande och ökande av kunskapen därom.

Då före inrättande av här berörda professor i statistik och folkhushållslära vid tekniska högskolan tydligen måste närmare klargöras, huru undervisningen i dessa vetenskaper lämpligen bör ordnas, få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående inrättande av en professur i statistik och folkhushållslära vid tekniska högskolan och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 26 januari 1918.

Sren Liibeck.

Oscar Osberg.

Olof Nilsson,
Tånga.
